Kadernota 2023

gemeente roerdalen

Inhoudsopgave

1. Inleiding 03
2. Maatschappelijke ontwikkelingen 04
3. Visie en richting 07
4. Uitgangspunten 09
5. Keuzes en speerpunten 2023 10
6. Financiële positie 17

1. Inleiding

Dit is de eerste kadernota van de nieuwe raadsperiode. We bouwen verder op de mooie resultaten die de afgelopen jaren zijn gehaald. Investeren in de relatie en samenwerking tussen inwoners en de gemeente blijft een topprioriteit. We zijn er op gebrand het vertrouwen van inwoners in de gemeente te versterken. We hebben het coalitieakkoord getoetst bij onze inwoners. Hun reactie hebben we verwerkt in deze kadernota.

Met deze kadernota geven we richting aan de ontwikkeling van onze gemeente. Die willen we de komende jaren vasthouden, om zowel onze inhoudelijke als financiële doelen te halen. Het plan Roerdalen in Balans blijft ook de komende jaren leidend in onze aanpak. Het gaat om de omvorming van het sociaal domein, investeren in duurzaamheid en de kwaliteit van de gemeentelijk organisatie. Die zijn verbonden met een grote financiële opgave om onze begroting uiterlijk in 2024 duurzaam in balans te krijgen.

De snel veranderende wereld vraagt om wendbaarheid en veerkracht. Dat geldt voor onze inwoners én de gemeentelijke organisatie. Wat we willen bereiken staat vast; zorgen dat het in Roerdalen goed wonen, werken en leven is én blijft. Daar willen we samen met onze inwoners en ondernemers aan werken onder het motto: *Gewoon blijven dóen, natuurlijk Samen!*

Deze kadernota geeft, net als het coalitieakkoord, de hoofdlijnen weer van onze koers. We staan stil bij een aantal belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen. Die zijn medebepalend voor de aandachtspunten voor 2023. Daarnaast geven we een actueel beeld van onze financiële positie en bepalen we de financiële uitgangspunten voor de nieuwe programmabegroting. We vragen de gemeenteraad de koers te bevestigen en aan te geven wat belangrijk is in de uitwerking in de programmabegroting.

***foto** Oude begraafplaats Melick*

2. Maatschappelijke ontwikkelingen

Het tempo van veranderingen in de maatschappij neemt snel toe. Onvoorspelbaarheid van de mondiale crisisdynamiek heeft directe gevolgen voor onze taak als gemeente. En dwingt tot korte termijnactie. De recente oorlogs- en energiecrisis stuwt de prijzen naar ongekende hoogten. Het rijk vraagt ons als gemeente om inwoners met een minimuminkomen te compenseren voor de kosten van energie. Desondanks zien we dat de kansenongelijkheid toeneemt. Dat stelt ons voor een nóg grotere opgave. Ook krijgen wij een taak in het opvangen van extra vluchtelingen. En dat naast de gevolgen van de klimaatverandering, zoals overstromingen en periode van extreme droogte. Dit betekent dat we als organisatie wendbaar moeten zijn. Er is ruimte nodig om in te spelen op deze veranderingen. Dit zet extra druk op de strategische opgaven die we hebben gesteld op het gebied van duurzaamheid, sociale samenhang en onze financiële positie voor de langere termijn. Tegelijk is dit ook een kans om de ingeslagen weg van 'Samen Doen' te verstevigen. En samen te werken aan maatschappelijk relevante opgaven. Gerichte en scherpe keuzes zijn dan wel nodig.

Het nieuwe kabinet zet miljardenfondsen in voor de grote opgaven zoals de aanpak van intensieve landbouw, woningbouw, veiligheid, verduurzaming en natuurverbetering. Men wil bindende afspraken maken met woningcoöperaties en gemeenten. Ook de aanpak van kansenongelijkheid en armoede krijgt veel aandacht. Het streven van het kabinet is toeslagen af te schaffen en wetten en regels waar het kan te vereenvoudigen. Men wil meer uitgaan van burgerparticipatie. Met oog voor de menselijke maat. Ook lokaal werken we aan deze ontwikkeling naar minder regels en een andere rolverdeling tussen de gemeente en de inwoners.

2.1 Groeiend wantrouwen in de overheid

Uit landelijke cijfers blijkt een toenemend wantrouwen in de overheid. Via algoritmen en sociale media worden alternatieve waarheden verspreid. Dit kan tot polarisatie leiden. Daarom vinden wij de kwaliteit van onze communicatie zo belangrijk. Zichtbaar zijn in de gemeente. Duidelijk zijn over wat we doen en waarom, maar ook over wat niet lukt of kan. We willen investeren in het directe contact met inwoners zowel ambtelijk als bestuurlijk.

2.2 Open en transparante overheid/digitalisering dienstverlening

Inwoners en bedrijven verwachten meer openheid en transparantie van de overheid. Ze moeten er op kunnen vertrouwen dat we op een veilige en transparante manier overheidsinformatie uitwisselen en inzichtelijk maken. De informatie moet beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed gearchiveerd zijn. Daarnaast nemen de digitale contacten tussen overheid en inwoners en bedrijven toe.

We hebben te maken met steeds meer wet- en regelgeving om dit te organiseren. De verschillende wetten zijn gericht op:

- het (actief) openbaar maken van overheidsinformatie op een voor iedereen toegankelijke manier;
- het recht om digitaal te communiceren met de overheid;
- toegang tot publieke dienstverleners en;
- eisen aan de betrouwbaarheid van de inlogmogelijkheden.

Dit vraagt om steeds meer investeringen in onze informatievoorziening en de digitale dienstverlening. Ons uitgangspunt is dat we voor alle inwoners bereikbaar zijn en blijven. Ook voor inwoners die moeite hebben met de digitalisering van onze samenleving.

2.3 Positie van de gemeente en de bestuurlijke inrichting

Speciale aandacht vraagt de *positie van de gemeente*. Het rijk laat steeds meer taken door de gemeente uitvoeren. De vraag is: wordt de gemeente meer een uitvoeringsloket of blijft er genoeg ruimte voor medebewind? In het regeerakkoord staat hierover: *"We bezinnen ons op de positie van het lokale bestuur om het toekomstbestendig te maken."*

foto Hoeve Dasselray in Paarlo

Dit speelt op alle beleidsterreinen, zowel sociaal als ruimtelijk. Voorbeelden zijn de opschaling van regionale samenwerkingen jeugdzorg en landelijk wordt steeds meer rechtstreeks ingegrepen op zowel het provinciale, regionale alsook het lokale woonbeleid. Het kabinet zet in op sterke regio's aan de landsgrens door interbestuurlijk te werken aan de (gebieds)opgaven in deze regio's. En door het versterken van de grensoverschrijdende samenwerking met grensregio's in onze buurlanden.

Wij werken (eu)regionaal samen waar dat nodig is om onze doelen te bereiken. Tegelijkertijd willen we een overheid zijn die dicht bij de inwoner staat. Dus wat lokaal kan, doen we lokaal.

2.4 Grote opgaven

Nederland staat voor een groot aantal opgaven, zoals het oplossen van het woningtekort, de stikstofproblematiek, de klimaataanpak, een duurzame energievoorziening en herstel van natuur. Dit moet allemaal gerealiseerd worden in een klein land, waar ruimte schaars is. Naast schaarse ruimte groeit de schaarste in grondstoffen, materialen, personeel en het elektriciteitsnetwerk met vertraging in projecten en stijgende kosten als gevolg. Daarmee hebben deze ruimtelijke opgaven ook steeds meer maatschappelijke gevolgen. Stijgende huizenprijzen, zowel huur als koop en stijgende energieprijzen maken dat wonen voor een deel van onze bevolking onbetaalbaar wordt. Een groeiende groep Nederlanders heeft sowieso moeite om rond te komen. We zien een groei van armoede met alle gevolgen van dien. Voor gezondheid, groeiende kansongelijkheid voor kinderen en zorg voor ouderen. Ook in Roerdalen zijn deze gevolgen duidelijk merkbaar, zowel ruimtelijk als maatschappelijk. Wij vinden de samenhang in de aanpak van deze uitdagingen cruciaal. En intensieve samenwerking met alle partijen die hierin een bijdrage kunnen leveren. Inwoners, ondernemers, woningcoöperaties en de regionale samenwerkingsverbanden waar we onderdeel van uitmaken.

2.5 Krapte op de arbeidsmarkt

Er heerst op dit moment een toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Dit speelt in een groot deel van Nederland en in bijna alle beroepsgroepen. In het 1ste kwartaal van 2022 stonden 133 vacatures open per 100 werklozen. In het 4de kwartaal 2021 waren dit bijvoorbeeld nog 106 vacatures ten opzichte van 100 werklozen.

De spanning op de arbeidsmarkt raakt ondernemers en organisaties in onze gemeente. Het geldt ook voor de beroepsgroep ambtenaren. De vraag naar gekwalificeerde medewerkers is nog nooit zo hoog geweest. Uit de vacaturemonitor van het A&O fonds komt naar voren dat het aantal vacatures binnen gemeenten in eerste kwartaal 2022 33% hoger is dan in het eerste kwartaal 2021.

We zien dit ook terug in onze eigen organisatie en bij het SC MER. Het aantal openstaande vacatures neemt toe. Ze zijn niet of moeilijk in te vullen. Dat geldt zowel voor vaste functies als voor tijdelijke oplossingen via

inhuur. Dit zorgt voor vertraging in de uitvoering van onze taken. We moeten steeds vaker prioriteiten stellen en bepalen wat wel en wat niet opgepakt kan worden. Inwoners merken dat, bijvoorbeeld door langere doorlooptijden van procedures.

2.6 Financiële onzekerheid

We zien dat de financiële onzekerheid groeit. Dit geldt voor zowel onze uitgaven als voor onze inkomsten. Onze grootste inkomstenbron is de gemeentefondsuitkering van het Rijk. Vorig jaar waren de plannen van het nieuwe kabinet nog niet duidelijk. Nu zien we dat vooral het jaar 2026 onzeker is. Op basis van de maartbrief, waarin de plannen van het nieuwe kabinet zijn vertaald naar de gemeenten, wordt de gemeentefondsuitkering voor de resterende kabinetsperiode (2022-2025) hoger. Vanaf 2026 daalt dit bedrag weer aanzienlijk. Dit heeft onder andere te maken met de landelijke ontwikkeling om meer mogelijkheden te creëren voor belastingheffing door gemeenten.

Het is effect is dat we tijdelijk meer geld krijgen, maar dat onze financiële positie op langere termijn uiterst onzeker is.

Het financieel beeld (hoofdstuk 6) is een momentopname. Door de oorlog tussen Rusland en Oekraïne zijn de financiële onzekerheden verder toegenomen. De energieprijzen zijn (nog meer) gestegen, de kans op een economische recessie wordt hoger ingeschat en misschien worden de huidige kabinetsplannen bijgesteld. Ook de financiele gevolgen van de Omgevingswet zijn nog niet duidelijk. Uiteindelijk heeft dit ook effect op de financiële situatie van onze gemeente. Op dit moment is niet te becijferen hoe groot dit effect gaat zijn.

De wereld om ons heen verandert dus steeds sneller en onzekerheden nemen toe. Dit is de context waarin we deze kadernota presenteren. Onze visie op de ontwikkeling van Roerdalen, dus wat we willen bereiken, is helder. Dit realiseren in onzekere tijden vereist lef, wendbaarheid en aanpassingsvermogen, van zowel het gemeentebestuur, onze inwoners en onze organisatie.

***foto** Zicht op Posterholt bij avond*

3. Visie en richting

foto Kanovaren op de Roer

Wij geloven in de kracht van mensen, individueel en collectief. Mensen vormen samen de gemeenschap van Roerdalen. In dorpen en buurten, jong en oud, via betaald werk, als mantelzorger, vrijwilliger of als ondernemer. Wij geloven in een samenleving waarin iedereen zoveel mogelijk meedoet. Want in vitale dorpen nemen mensen initiatief en verantwoordelijkheid voor hun buurt en hun buurtbewoners. Hierin is de afgelopen jaren al veel bereikt. Dit bouwen we verder uit, naar meer mensen en meer resultaten. Inwoners moeten gewoon makkelijk mee kunnen doen. Zo dragen we samen bij aan geluk en levensvoldoening van alle mensen in Roerdalen. Onze kernwaarden *respect en gelijkwaardigheid, vertrouwen en verantwoordelijkheid* zijn bepalend voor onze manier van werken.

We werken aan een nieuwe rolverdeling tussen de gemeente en de gemeenschap. We experimenteren met nieuwe werkwijzen. Zowel inwoners als de gemeente kunnen hiervoor het initiatief nemen. Zo leren we al doende wat in Roerdalen het beste werkt.

We hebben voor de komende jaren zeven speerpunten benoemd in het coalitieakkoord. Daar willen we samen met onze inwoners en ondernemers aan werken. In de infografic staat de essentie van wat we willen bereiken in de raadsperiode 2022-2026. Jaarlijks brengen we met de Kadernota focus aan op het eerstvolgende jaar. Dit werken we vervolgens uit in de programmabegroting. In hoofdstuk 5 benoemen we de belangrijkste aandachtspunten voor 2023.

3.1 Reactie van inwoners

We hebben het coalitieakkoord getoetst bij onze inwoners. Zevenenzeventig inwoners namen deel aan de enquête. Dat is te beperkt om te spreken van een representatief aantal inwoners, maar hun mening geeft wel een indruk:

- Voor de meeste inwoners sluit de inhoud aan op hun verwachtingen
- Ze vinden de richting duidelijk, nu nog concreter uitwerken
- De drie belangrijkste speerpunten zijn:
  - o Aantrekkelijke en veilige woonomgeving
  - o Duurzame energie, natuur en klimaat
  - o Begroting in balans
- De meeste inwoners missen geen onderwerpen. Wel worden de volgende aandachtspunten door meerdere inwoners benoemd:
  - o Armoedebestrijding
  - o Ontwikkeling lokale economie, recreatie en toerisme
  - o Cultuur

Coalitieakkoord Roerdalen 2022-2026

Gewoon blijven dóen, natuurlijk samen!

Dit zijn onze speerpunten voor de komende jaren:

1 Samen doen

Dit willen we bereiken:

- Uitstekende dienstverlening en communicatie.
- Een organisatie die doet wat ze belooft.
- Een netwerk van gemeente en inwoners.
- Meer betrokkenheid van raadsleden.

SAMEN DOEN!
jij, wij, allemaal

2 Omvorming sociaal domein, de mens centraal

Dit willen we bereiken:

- Kansrijk opgroeien en vitaal ouder worden.
- Samen tegen armoede en eenzaamheid.
- Iedereen telt mee.
- Gezonde basisschool, groene speelplaats.
- Openbare ruimte die uitnodigt tot beweging.
- Extra aandacht voor de jeugd.
- Betere integratie van nieuwe inwoners en statushouders.
- Digitale ontwikkeling, toegankelijk voor iedereen.

3 Duurzame energie, natuur en klimaat

Dit willen we bereiken:

- Nieuwe duurzame energiebronnen voor en door Roerdalen.
- Iedere inwoner moet mee kunnen doen.
- We geven zelf het goede voorbeeld.
- Krachtige lokale én regionale samenwerking.
- Roerdalen voorbereiden op klimaatverandering.
- Nieuwe natuur.

4 Bouwen en wonen

Dit willen we bereiken:

- Bouwen naar behoefte
- Gemeentelijke regie op woningbouw.
- Toekomstbestendige woningvoorraad.

5 Aantrekkelijke en veilige leefomgeving

Dit willen we bereiken:

- Groter bewustzijn van een veilige leefomgeving.
- Passende accommodaties voor leefbare dorpen.
- Veilige en goed onderhouden wegen, trottoirs en fietspaden.
- Duurzame verlichting.

6 Groene gemeente, met een gezond ondernemersklimaat

Dit willen we bereiken:

- Economische ontwikkeling in balans met natuur en landschap.

7 Begroting in balans

Dit willen we bereiken:

- Lagere kosten voor zorg en ondersteuning.
- Nieuwe structurele inkomsten.
- Een compacte en slagvaardige organisatie.

gemeente roerdalen

Het volledige coalitieakkoord kunt u vinden op onze website:
www.roerdalen.nl/college-van-burgemeester-en-wethouders

4. Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten zijn bepalend voor onze aanpak

4.1 Dorpsgerichte aanpak

Het dorp is ons vertrekpunt als het gaat om sociale samenhang, leefbaarheid en de leefomgeving. We richten onze organisatie in om dorpsgericht te werken.

4.2 Opgavegericht werken

De opgave die leeft onder onze inwoners staat centraal. Samen met hen, onze ondernemers, vrijwilligers en professionals maken we het verschil. Denken in kansen in plaats van problemen. En handelen vanuit mogelijkheden en niet vanuit regels.

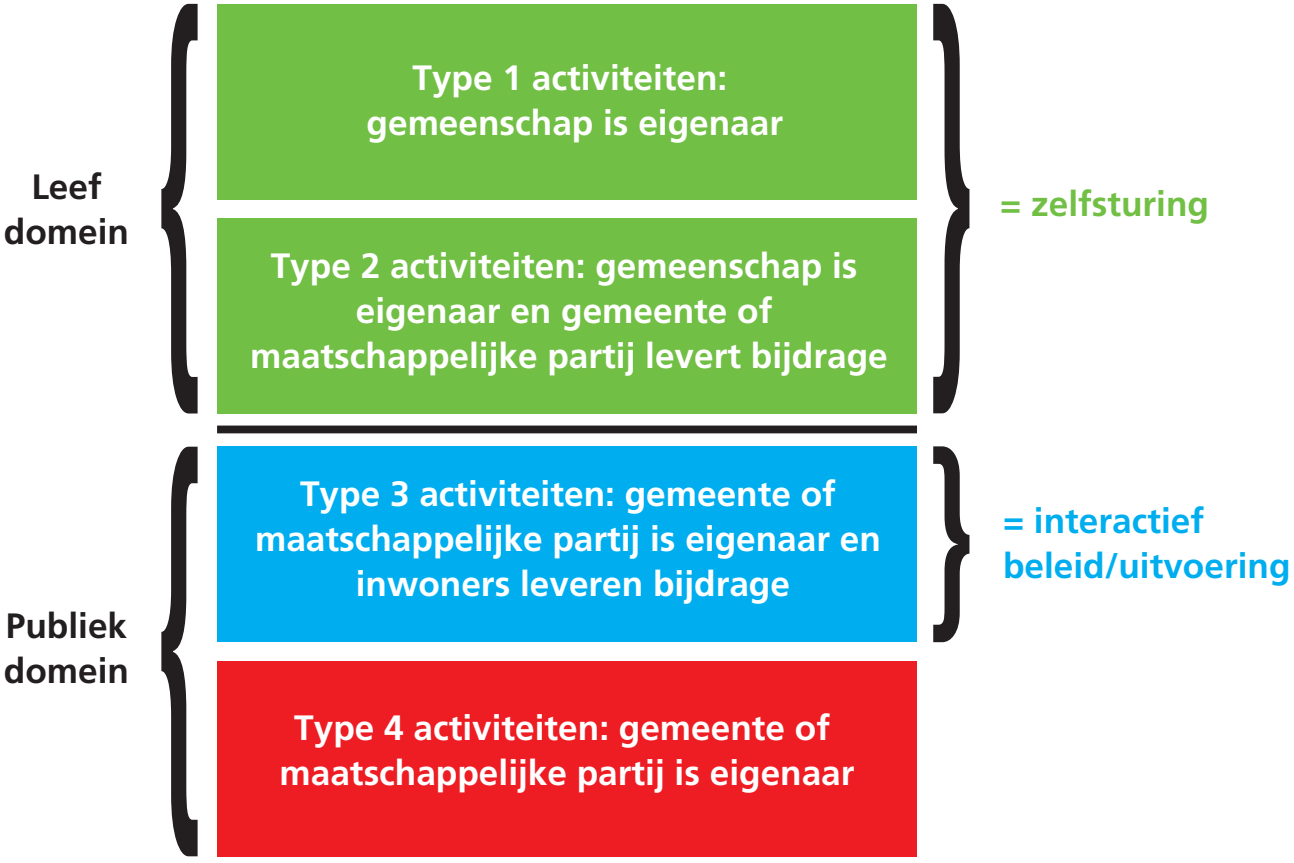
4.3 Meervoudige overheid

Onze rol en verantwoordelijkheid is niet in alle taken hetzelfde. We werken volgens het model meervoudige overheid, waarin de verschillende rollen van de gemeente en de inwoners centraal staan. We zoeken samen met onze inwoners naar de beste invulling van ieders rol.

4.4 Lokaal doen wat kan, samenwerken als het nodig is

We werken liefst zo dicht mogelijk bij onze inwoners. Een gemeente die zichtbaar nabij is, met korte lijnen naar bestuur en medewerkers.

Als het aantoonbaar toevoegde waarde heeft werken we ook (eu)regionaal samen. Bijvoorbeeld bij specialistische of gemeente-overstijgende taken. Het SC-MER is een belangrijke uitvoeringsorganisatie op het gebied van onze bedrijfsvoering en uitvoeringstaken (Omgevingsdienst en Sociaal Domein).

5. Keuzes en speerpunten 2023

5.1 Samen doen

Samen doen betekent dat we steeds meer vanuit maatschappelijke, voor inwoners belangrijke opgaven werken en vanuit het principe van een *andere overheid*. En minder vanuit afzonderlijke beleidsdomeinen. Dus meer in samenhang en in samenwerking met inwoners en partners.

Netwerk van gemeente, inwoners en ondernemers

Twee jaar coronabeperkingen hebben de ontwikkeling van *Samen doen* vertraagd. Daarom willen we in 2023 investeren in de samenwerking met inwoners en burgerinitiatieven ondersteunen. De samenwerking met ondernemers geven we in het bijzonder aandacht. Bijvoorbeeld op het gebied van participatie en de rol die lokale ondernemers kunnen spelen bij het begeleiden van inwoners naar werk.

Dienstverlening

De burgerpeiling 2021 heeft laten zien dat de inwoners onze dienstverlening beter zijn gaan waarderen in de loop der tijd. Dit betekent dat we op de goede weg zijn. We blijven werken aan verbetering van de dienstverlening, zowel via de gemeente als via het SC MER.

Dat doen we steeds meer digitaal. Deze toename en de strengere eisen die gesteld worden aan digitaal verkeer, zorgen ervoor dat de verdere ontwikkeling van de digitale dienstverlening essentieel is. Zo gaan we verder met het ontwikkelen van digitale formulieren. Het toegankelijk houden van onze website is een continue verbeterproces. We pakken de digitale dienstverlening zoveel mogelijk op in gezamenlijkheid met de MER-organisaties. Bij al deze ontwikkelingen borgen we de informatieveiligheid. Daarvoor gebruiken we landelijke normen als uitgangspunt.

We willen aan de slag met het *informatiepunt digitale overheid*. Steeds meer bibliotheken in Nederland starten een dergelijk informatiepunt, waar inwoners makkelijk terecht kunnen met vragen over o.a. Digi-D, belastingen, zorg of uitkeringen.

Het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet dat (nog) in ontwikkeling is, heeft als doel om de inwoners te ondersteunen in het vergunningsproces.

5.2 Roerdalen in balans: begroting in balans

Bij de voorbereiding van de begroting 2021-2024 bleek een groot meerjarig oplopend tekort in de structurele inkomsten van bijna € 3,5 miljoen. We hebben toen besloten om dit probleem op een andere manier aan te pakken, waarbij we toegroeien naar een structurele balans tussen uitgaven en inkomsten. Zonder de kwaliteit die we de laatste jaren samen met inwoners hebben opgebouwd af te breken. Dit doen we met het project Roerdalen in Balans. Dit plan bestaat uit drie kostenbesparende onderdelen. We hebben de eerste positieve resultaten behaald. Bij de jaarstukken 2021 hebben we al een besparing gerealiseerd van afgerond € 645.000. De grootste besparingen en nieuwe inkomsten moeten we de komende jaren bereiken, gekoppeld aan belangrijke inhoudelijke resultaten.

Onderdelen van Roerdalen in balans:

1 ***Omvorming Sociaal Domein***: we regelen de zorg meer nabij vanuit de inwoner (zie 5.3). De beoogde kostenbesparing is € 1.700.000 per 2024.
2 ***Investeren in duurzaamheid***: We hebben de opdracht om bij te dragen aan de Europese en Nationale klimaatdoelen. In twee fasen (periode tot 2030 en tot 2050) werken we stapsgewijs toe naar een energieneutrale gemeente die vrijwel volledig gebruik maakt van duurzame en hernieuwbare energie. We combineren deze duurzaamheidsopgave met kostenbesparing en zorgen voor nieuwe inkomstenbronnen door te investeren in duurzame energieprojecten.

We zoeken naar balans tussen drie onderdelen:

- Het realiseren van de duurzaamheidsdoelen
- Zorgen voor financieel rendement voor de gemeente
- Zorgen voor maatschappelijk en financieel rendement voor onze inwoners

In 2023 willen we met de realisatie van een eigen zonnepark zorgen voor duurzame energie uit Roerdalen en nieuwe structurele inkomsten. Daarnaast willen we

besluiten nemen over het onderdeel reclame (reclamemast en reclamezuilen bij de dorpsentrees). We willen uiterlijk in 2024 een structurele opbrengst en verlaging van kosten realiseren van **€** 325.000,-.

Eén van de besparingsposten is de verlaging van het energieverbruik van het gemeentelijk vastgoed en daarmee de energiekosten. Bijvoorbeeld door isolatie van gebouwen. Hierdoor verminderen we de meerkosten als gevolg van de sterk stijgende energieprijzen.

Met de ontwikkeling van windmolens willen we op termijn nog meer structurele nieuwe inkomsten genereren. We willen hierover in 2023 een raadsbesluit nemen.

In control: Alle overige besparingen uit het plan Roerdalen in Balans worden gemonitord vanuit het project "In Control" (besparingen en meeropbrengsten).

Een belangrijke besparing binnen dit project is de realisatie van de efficiency van de eigen organisatie (overhead) en het Servicecentrum MER. In 2023 willen we duidelijk hebben hoe dit er concreet uit gaat zien. We gebruiken voor deze aanpassingen ook de natuurlijke momenten, zoals pensionering, die zich hierbij voordoen. Op de bezuinigingsopgave bij het SC MER hebben we alleen indirecte sturing. Met de nieuwe MER begroting 2023 ontstaat een voordeel in onze bijdrage aan het SC MER. Dit voordeel zetten we deels in om onze efficiency doelstelling te realiseren.

Daarnaast werken we via het project in control aan de verbetering van de sturingsinformatie in de organisatie. Dit is een continue proces. Zo verbeteren we de grip op de financiële taakstellingen en uitvoering van beleid. We hebben het proces van planning en control en de onderlinge samenhang met verschillende ondersteunende processen in beeld gebracht. De eerstvolgende verbeteractie wordt het zorgen voor betere rapportages.

Tot slot willen we verder toegroeien naar kostendekkendheid van leges. Een kanttekening hierbij is dat volledige kostendekkend niet altijd haalbaar is. Sommige legestarieven zijn wettelijk vastgelegd of de raad heeft gekozen om bepaalde legestarieven niet volledig kostendekkend te maken.

5.3 Omvorming sociaal domein, de mens centraal

In 2021 hebben we vanuit de praktijk de omslag gemaakt naar een nieuwe benadering van het sociaal domein: *de omvorming*. We organiseren de zorg en ondersteuning van inwoners van Roerdalen effectief, dichtbij en laagdrempelig. Gericht op meer passende hulp, minder verkokering, behoud van sociale samenhang en kostenbesparing. Om dit te bereiken hebben we een aantal ambities gesteld. Kort gezegd breiden we de hulpcapaciteit in Roerdalen fors uit en vergroten onze autonomie. Zo zorgen we dat onze inwoners met een vraag zónder indicatie snel en goed kunnen worden ondersteund. Dit gebeurt op 'natuurlijke vindplaatsen':

foto Keukentafelgesprek

foto *Amigo bus, mobiele ontmoetingsplek voor jeugd en ouderen*

onder andere bij de huisarts (*praktijkondersteuner jeugd-GGZ*), vanuit het sociaal team en de school (*gedragsdeskundige*). Daarnaast is er *specifieke inzet op armoede en financiële problematiek*. Vanaf 2023 maken we de omslag van het proefdraaien met pilots naar het structureel invoeren in de praktijk. We doen dit samen met professionals, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen. Het principe van positieve gezondheid blijft leidend. Zo ontstaat een stevige basis met het sociaal team in een sleutelpositie en zijn we minder afhankelijk van het regionaal ingekochte gespecialiseerd hulpaanbod.

Vanuit deze basis stellen wij een aantal accenten voor 2023. In de eerste plaats: *Gerichte aandacht voor jongeren*. We zoeken jongeren in de leeftijd van rond de 12 tot 18 jaar actief op in de dorpen. Vanuit hun leefwereld voeren we *chillgesprekken*. Het is belangrijk dat jongeren zich thuis voelen in het eigen dorp en zich goed kunnen ontplooien en ontspannen. Samen met jongeren verkennen we wat zij nodig hebben en wat mogelijk is. Aanvullend op de basisondersteuning van het sociaal team onderzoeken we de opties voor een *behandelteam* in Roerdalen. Dit is een team van professionals die *zonder indicatie* hulp kunnen bieden. Dit moet leiden tot verdere autonomie en mogelijkheden om mensen in Roerdalen te ondersteunen en te helpen.

We werken aan *meer maatwerk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt* en ronden de doorontwikkeling van de participatiewet in de regionale samenwerking af.

Behoud van sociale samenhang vraagt om gerichte aandacht voor nieuwe inwoners, bijvoorbeeld door de Human Library, een nieuwe concept dat er op gericht is andere mensen te leren kennen, te ontmoeten en verhalen te delen.

Ook de aanpak van armoede is volgend jaar een speerpunt. Hier zit een directe relatie met duurzaamheid (energiearmoede). We willen inwoners stimuleren en ondersteunen om te verduurzamen, om daarmee ook armoede terug te dringen

5.4 Duurzame energie, natuur en klimaat

We dragen bij aan een wereldwijde transitie naar een duurzame(re) samenleving. Deze opgave wordt vertaald in Europees, landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal beleid. Onze aanpak is tweeledig. Enerzijds zorgen we voor de kaders en randvoorwaarden en ondersteunen we inwoners en ondernemers. Anderzijds willen we zelf het goede voorbeeld geven met de aanleg van zonnedaken, een eigen zonneveld, de ontwikkeling van windmolens en energiebesparende

maatregelen in ons vastgoed. Waar mogelijk werken we samen met de coöperatie Duurzaam Roerdalen.

Voor de uitvoering van de meeste klimaatopgaven is grond nodig. Hierdoor neemt de schaarste op de grondmarkt toe. We willen in goed overleg met alle belanghebbenden invulling geven aan de klimaatopgaven. We richten op zoveel mogelijk meervoudig ruimtegebruik, zowel binnen als buiten de bebouwde omgeving.

Duurzame energie

We willen in 2023 concrete resultaten boeken en besluiten nemen over grootschalige opwek van duurzame energie, zoals de realisatie van het zonneveld nabij de stortplaats Montfort en besluitvorming over windmolens. Via het nieuwe Actieplan Duurzame Energie willen we zelf investeren in energiesparing en communicatie en voorlichting richting inwoners en ondernemers. Met de uitvoering van het plan Zon op Dak willen we inwoners zoveel mogelijk ontzorgen en stimuleren zonnepanelen op hun dak te leggen. Onze aanpak sluit aan op de afspraken in RES 1.0 en de "Investeringsagenda Midden-Limburg. Verbindend Hart van Limburg in Uitvoering". De kosten van het Actieplan zijn nog niet bekend. Dit plan wordt eind 2022 in de gemeenteraad behandeld.

Natuur en bosbrandpreventie

We ondersteunen de realisatie van nieuwe natuur in Roerdalen. We willen dat de provincie prioriteit geeft aan de Natura 2000 gebieden in onze gemeente en dan met name aan de ontwikkeling van het Flinke Ven. We zijn bereid gemeentegronden in te zetten voor deze ontwikkeling. Dat willen we doen in nauwe samenwerking met de agrarisch ondernemers, de Provincie en het Waterschap.

Daarnaast zetten we in 2023 de (grensoverschrijdende) samenwerking in de bosbrandpreventie voort. We voeren de maatregelen en acties uit het Risicobeheerplan 2021-2025 Natuur- en Bosbrand Meinweg-Grenzwald uit en starten met de uitvoering van het project Natuur- en Bosbrandbeheersing 2022-2026, INTERREG VI – A. Hiermee wordt onze regio voorloper in het in de praktijk brengen van nieuwe mogelijkheden. Zowel de uitvoering van het bos- en natuurbeheer en bosbrand-management legt een claim op onze gemeentegrond.

Klimaatadaptatie

De komende jaren staan in het teken van de duurzame, groenere en klimaatadaptieve woonomgeving. Daarmee dragen we bij aan de uitvoering van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie. Dit is een plan van de Nederlandse overheden om wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen te beperken.

Het klimaatrobuust maken van de watersystemen betekent dat de Limburgse overheden samen met het Rijk de al bestaande plannen voor hoogwaterveiligheid van de Maas en die voor de zijrivieren en beken (Water in Balans) versneld willen uitvoeren. Het plan 'Naar een robuust watersysteem in Limburg' geeft aan dat voor een robuust watersysteem meerdere opgaven moeten worden opgepakt. Zoals de landbouwtransitie, de energieopgave en stikstofaanpak. Water is hierin het

foto Rijk van de Elfen

foto Hoog water (Leon Frenken)

een leidende principe in de ruimtelijke ordening; alleen bouwen op plekken waar dat vanuit wateroogpunt kan en kijken welke functies wel mogelijk zijn in gebieden met wateroverlast en droogte.

Het extreem hoogwater in juli 2021 leidde in Limburg tot enorme maatschappelijke, financiële en emotionele schade. Ook in Roerdalen werden inwoners en ondernemers getroffen. Daarom geven we in 2023 prioriteit aan het Programma waterveiligheid. We willen dat onze gemeente zo goed mogelijk gebruik kan maken van financiële ondersteuning van het Rijk.

5.5 Bouwen en wonen

In het hele land is sprake een krapte op de woningmarkt. Het Rijk verwacht dat in de provincie Limburg tussen 2021 en 2030 18.400 woningen gebouwd worden (cijfers van de Primos-prognose 2021 in de Nationale Woon- en Bouwagenda). Het gaat om zowel extra woningen als vervanging van sterk verouderde woningen die niet langer voldoen aan eisen van deze tijd (verbouw/sloop/nieuwbouw). We hebben steun van de Rijksoverheid nodig om aan de stapeling van aanvullende eisen (voor klimaat, de wateropgave en waterveiligheid, verduurzaming, circulariteit en natuur-inclusief bouwen) te kunnen voldoen (Provincie Limburg, brief d.d. 31 mei 2022 "Indicatieve prestatieafspraken Wonen 2022 Provincie – Rijk"). Goede plannen, op de juiste plek versneld uitvoeren en daarbij innovatieve (flex)concepten een kans bieden, vormen de kern van de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023.

Tijdelijke woningen

Wij pakken als regio met de "Structuurvisie Wonen Midden-Limburg 2022 tot en met 2025" deze handschoen op met een ambitieus bouwprogramma.
Voor Roerdalen is het belangrijk dat we een gezond evenwicht vinden tussen de huidige en toekomstige woonbehoefte. Met aandacht voor het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad (levensloopbestendig en energetisch) en de potentiële verdunningsgebieden, waar we op lange termijn minder huizen nodig hebben.

Onze prioriteit is het bouwen van woningen voor diverse doelgroepen, waarbij we innovatieve projecten ruimte bieden. In 2023 heeft de realisatie van de tijdelijke woningen in alle kernen prioriteit. We geven de komende twee jaar extra aandacht aan de integratie van inwoners die in de tijdelijke woningen komen, die we in ieder dorp realiseren.

Daarnaast investeren we in de samenwerking met de woningcorporatie(s) en de huurdersbelangenvereniging.

foto Nieuwe woningen aan de Bosweg, Montfort

foto *Vernieuwing Leropperweg*

foto *Gladheidmeetstation Bondersweg. Verhoogd ter bescherming tegen hoog water en op zonne-energie*

Aantrekkelijke woon- en leefomgeving

We bouwen in ieder dorp, zowel tijdelijke als permanente woningen. Daarmee voorzien we in de woonbehoefte en willen we (nieuwe) inwoners langdurig aan onze gemeente binden. Dit draagt bij aan de leefbaarheid van onze kernen en een gezonde(re) bevolkingsopbouw van onze gemeente. De aantrekkelijkheid van de woon- en leefomgeving speelt daarbij een belangrijke rol. Bereikbaarheid (zowel mobiliteit alsook digitaal) wordt steeds belangrijker. We willen ook op lange termijn een aantrekkelijke woongemeente blijven waar mogelijk de leefbaarheid versterken. Daarom willen we als gemeente meer regie voeren op de woningbouw en zorgen dat er gebouwd wordt naar behoefte. Centrumplan Herkenbosch is hier een voorbeeld van. De uitvoering van dit plan start in 2023.

We willen het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zoveel mogelijk dorpsgericht gaan aanpakken. Hierbij kijken we integraal naar de hele openbare ruimte (groen, riool, verhardingen, verlichting etc.) Daarnaast blijven we investeren in de fietsverbindingen tussen de dorpen.

5.6 Aantrekkelijke en veilige leefomgeving

We werken aan een aantrekkelijke en veilige leefomgeving met passende voorzieningen en accommodaties. We willen dat onze inwoners minder vaak, en het liefst helemaal geen, slachtoffer zijn van onveilige situaties. Denk aan cybercriminaliteit, maar ook brand en inbraak. We zetten in op preventie en ondersteunen onze inwoners. We besteden extra aandacht aan de jeugd. Door middel van bijvoorbeeld de Risk Factory kunnen de jongeren hier terecht voor thema's als drugshandel en sexting.

Voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en capaciteitsuitbreiding van de politie trekt het kabinet trekt vanaf 2022 jaarlijks een half miljard euro extra uit. Voor Roerdalen is ondermijning is ook een prioriteit. In 2023 verstevigen we de aanpak van ondermijning via de 'MER ondermijningstafel'. Na een succesvolle 3-jarige pilot zetten we deze aanpak samen structureel voort. De ondermijningstafel is een samenwerkingsverband tussen de veiligheidspartners en de MER-gemeenten om ondermijning aan te pakken.

Daarnaast breiden we de BOA-capaciteit uit met het extra rijksgeld dat hiervoor beschikbaar komt.

We versterken de verbinding tussen zorg en veiligheid. Denk hierbij aan (overlastgevende) complexe casuïstiek, zorgmijders of hoarding situaties. Dat doen we zowel lokaal als regionaal.

5.7 Groene gemeente, met een gezond ondernemersklimaat

Een natuurlijke omgeving draagt bij aan het welzijn van mensen. Deze waarde is belangrijk voor een aantrekkelijke woonomgeving en vrijetijdsactiviteiten. Wij willen onze natuur graag meer toegankelijk maken. Zodat er meer mensen van kunnen genieten en omdat onze ondernemers hier baat bij hebben. In 2023 blijven we deelnemen aan de ontwikkeling van de hoogwaardige fietsverbinding Midden-Limburg (internationale fietsverbinding tussen Nederweert en Mönchengladbach, via Roerdalen) en de uitvoering van de toeristische overstappunten (bijvoorbeeld natuurhubs, parkeervoorzieningen rondom de Meinweg). Verder wordt in 2023 de haalbaarheid van een extra rolstoelpad in onze gemeente onderzocht.

foto Fietsers op de Meinweg

foto Kasteel Daelenbroeck

foto Landbouw nabij Vlodrop

Uit landelijk onderzoek blijkt dat de economische waarde van natuurrecreatie en-toerisme gestaag toe neemt. Bij de ontwikkeling van natuur in onze gemeente zijn we voortdurend op zoek naar een goede balans tussen de natuurwaarden en de economische kansen. Hiervoor willen we in 2023 concrete resultaten boeken in de omvorming van het Nationaal Park Meinweg naar een NP Nieuwe Stijl.

Als in 2022 een Regiodeal gesloten wordt op basis van de Investeringsagenda Midden-Limburg "Verbindend Hart van Limburg in Uitvoering" biedt dit kansen om in 2023 diverse recreatieve en toeristische projecten op te starten.

Er zijn nieuwe Europese middelen (INTERREG VI-middelen) beschikbaar. Daarom verkennen we de mogelijkheden voor cofinanciering, bijvoorbeeld voor projecten gericht op grensoverschrijdend toerisme. Daarnaast willen we in 2023 een groot cultuurproject in Roerdalen, met internationale uitstraling.

5.8 Bedrijfsvoering

We blijven ook na de corona-pandemie hybride werken. Dat betekent dat onze medewerkers gedeeltelijk thuis blijven werken. We zijn als werkgever verplicht om ervoor te zorgen dat de thuiswerkplekken voldoen aan de arbo-regelgeving. We verminderen het aantal werkplekken in het gemeentehuis en passen deze werkplekken aan zodat samenwerken en digitaal werken makkelijker wordt.

Organisatieontwikkeling

De krapte op de arbeidsmarkt maakt het steeds lastiger om vacatures in te vullen. Om als kleine gemeente aantrekkelijk te blijven investeren we in organisatieontwikkeling en in onze medewerkers. Onze manier van werken verandert. Maatschappelijke vraagstukken vereisen een samenhangende aanpak, dus niet afzonderlijk benadert vanuit de diverse beleidsvelden. We gaan steeds meer opgavegericht werken. We willen dit in 2023 vertalen naar een passende organisatieopzet. We houden daarbij rekening met de opdracht om de organisatiekosten te verkleinen. Waar mogelijk bouwen we inhuur van tijdelijk personeel af. Daar waar sprake is van structurele inhuur, bv vanwege taakuitbreiding willen we inhuur omzetten in vaste formatie.

Informatievoorziening

Om te voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving en onze ambities voor de dienstverlening te halen moeten we de toegankelijkheid van de informatie verbeteren. We geven prioriteit aan de kwaliteit van de archivering en ontwikkeling van zaakgericht werken.

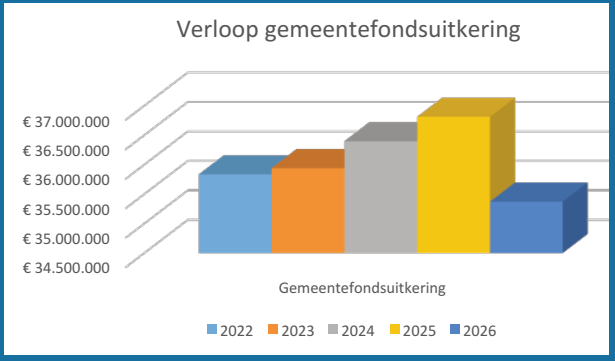
6. Financiële positie

We willen een begroting die structureel op orde is. Waarin inkomsten en uitgaven met elkaar in balans zijn. Ook willen we voldoende weerstandscapaciteit hebben om risico's op te kunnen vangen en een schuldenniveau dat op een acceptabel niveau ligt. Dit willen we uiterlijk in 2024 op orde hebben.

Zoals we hebben aangegeven in het hoofdstuk maatschappelijk ontwikkeling hebben we te maken met grote financiële onzekerheden. Daarnaast hebben de opgaves waar we als gemeente voor staan impact op onze financiële positie.

Waar we in andere jaren uitgingen van een algemene inflatie van 0% is dit nu niet meer reëel. Zeker als we kijken naar grondstoffen, energie en brandstof zijn de prijzen de laatste maanden fors toegenomen. Deze prijsstijgingen zien we ook direct terug in aanbestedingen van infrastructurele projecten. We houden voor de doorrekening van de prijsinflatie rekening met de raming van het Centraal Planbureau (CPB) van maart 2022. Gelet op de grote onzekerheden stellen we daarnaast voor om de post onvoorzien voor de jaren 2023 en 2024 incidenteel te verhogen. Daarmee kunnen we tegenvallers opvangen.

Hoewel op basis van de maartbrief de ontvangsten van het Rijk hoger zijn, zien we hierin ook nog een groot risico. Zo waarschuwt het CPB het kabinet op voorhand al voor onderuitputting. Ook het Rijk heeft te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Bovendien zijn nog niet alle rijksuitgaven toegedeeld aan de ministeries.

Dit veroorzaakt mogelijk lagere uitgaven door het Rijk. Als dit zich voordoet heeft dit een negatief effect op de gemeentefondsuitkering. Daarom hebben we voor de jaren 2023 tot en met 2025 de verwachte extra ontvangsten verlaagd met respectievelijk 25%, 20% en 15%. Gelet op de forse daling van de extra gemeentefondsuitkering in 2026 is deze aframing niet structureel doorgetrokken. Zie onderstaande grafiek voor het verloop van de gemeentefondsuitkering volgens de maartbrief 2022.

Kaders en "spelregels" begroting 2023 - 2025

Voor het opstellen van de begroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2026 stellen we voor de volgende uitgangspunten te hanteren:

- We streven naar een structureel en reëel sluitende begroting, ook in meerjarig perspectief;
- We gaan voor exploitatiebudgetten uit van een kostenstijging van 2,3% als algemeen inflatiepercentage conform CBP-raming maart 2022 prijs materiële overheidsconsumptie. Voor contractuele afspraken worden de kosten conform deze afspraken verhoogd;
- Voor infrastructurele investeringen gaan we uit van een stijging van 15% vanaf 2022 conform de stijging bij recente aanbestedingen;
- We ramen de post onvoorzien voor de jaren 2023 en 2024 incidenteel op € 250.000 en € 150.000. Vanaf 2025 wordt de raming weer structureel € 75.000;
- Voor de ontwikkeling van de loonkosten gaan we uit van 3,6% conform CPB-raming maart 2022 loonvoet sector overheid;
- Voor de onroerende zaakbelasting gaan we uit van een opbrengstenstijging zoals deze al in het meerjarig perspectief van Roerdalen in Balans is opgenomen. De OZB-opbrengst wordt wel bijgesteld als gevolg van volume-aanpassingen van woningen. We stellen voor de OZB niet verder te verhogen;
- We hanteren een rekenrente van 2% over het financieringstekort;
- De algemene uitkering ramen we op basis van de meicirculaire 2022;
- Voor de streefwaarden voor de bepaling van de financiële positie gebruiken we de signaleringswaarde uit het "Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader" van de provincie.

6.1 Budgettaire context

Na vaststelling van de begroting 2022-2025 zijn er een aantal ontwikkelingen geweest die van invloed zijn op de exploitatie. Deze staan in onderstaand overzicht.

- = is negatief effect op begrotingssaldo/+ = positief effect op begrotingssaldo (bedragen * € 1.000)

Kadernota 2023-2026	2023	2024	2025	2026
Saldo primaire begroting 2022-2025	-	757	581	313
1. Raadsbesluiten				
Effecten september- en decembercirculaire 2021	261	809	880	940
Actualisatie wegenbeheerplan	-268	-303	-338	-373
MFC Vlodrop	-61	-111	-111	-111
1. Totaal Raadsbesluiten	-68	395	431	456
2. Financiële ontwikkelingen o.a. gemeentefonds				
Verwachte effecten gemeentefonds obv Maartbrief 2022	1.097	1.854	2.264	870
Verwachte bijstelling gemeentefonds voor loon- en prijsindexering	583	583	583	583
Hoger dividend BNG obv advies Provincie	17	17	17	17
2. Totaal Financiële ontwikkelingen o.a. gemeentefonds	1.698	2.455	2.865	1.470
3. Aanpassing bijdragen gemeenschappelijke regelingen				
Veiligheidsregio Limburg Noord (VRLN)	-52	-52	-52	-52
Westrom	75	27	15	14
Servicecentrum MER, inclusief loonkosten ontwikkeling 3,6%	-120	-127	-141	-141
Servicecentrum MER, voordelig effect verrekenen met efficiencytaakstelling	-100	-100	-100	-100
Belastingsamenwerking gemeenten en Waterschappen incl. effect gewijzigde heffingssystematiek	-67	-33	-32	-40
Omnibuzz	-5	-10	-17	-26
3. Totaal Aanpassing bijdragen gemeenschappelijke regelingen	-270	-294	-327	-345
4. Indexering en prijsstijgingen				
Stijging loonkosten op basis van overzicht CPB 3,6%, inclusief inhuur Westrom	-315	-314	-314	-314
Indexering partners sociaal domein obv CPB 3,6% (o.a. CJG)	-55	-55	-55	-55
Algemene indexering obv CPB 2,3%	-290	-274	-273	-273
Prijsstijging en indexering gas, elektriciteit en brandstof	-132	-132	-132	-132
Indexering infrastructurele werken (hogere kapitaallasten)	-22	-42	-63	-70
Ophogen onvoorzien	-175	-75	-	-
4. Totaal Indexering en prijsstijgingen	-990	-893	-838	-846
5. Bijstellingen bestaand beleid sociaal domein en ruimtelijk beleid				
Wet maatschappelijke Ondersteuning (HBH en begeleiding) volumestijging incl. indexering	-300	-300	-300	-300
Bijstellen rijksvergoeding bijstandsuitkeringen	-127	-127	-127	-127
Hogere bijdrage Keyport	-51	-51	-	-
5. Totaal Bijstellingen bestaand beleid sociaal domein en ruimtelijk beleid	-477	-477	-426	-426
6. Bijstellingen bestaand beleid bedrijfsvoering en bestuur				
Formatie-uitbreiding college	-100	-100	-100	-100
Thuiswerkfaciliteiten ivm Arbo-eisen (max. € 850 per medewerker)	-10	-10	-10	-10
Actualisatie ziekteverzuim o.b.v. 5,5% van de totale loonsom	-200	-200	-200	-200
Aanpassing inrichting gemeentehuis Roerdalen (investering in 2023 van € 300.000; afschr. 10 jaar)	-	-30	-30	-30
Vervanging plotter	-10	-10	-10	-10
6. Totaal Bijstellingen bestaand beleid bedrijfsvoering en bestuur	-320	-350	-350	-350
Bijstellingen volgens kadernota	-427	834	1.355	-41
Begrotingssaldo 2023-2026 bestaand beleid	-427	1.591	1.936	272

6.1.1 Toelichting

De ontwikkeling van de gemeentefondsuitkering laat een positief beeld zien voor de eerste jaren, waarna in 2026 een omslag plaatsvindt.

De bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen is bijgesteld op basis van de concept begrotingen die zij hebben ingediend. De bijdrage aan RD Maasland en de modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein Limburg Noord zijn niet opgenomen, omdat deze geen effect op het saldo hebben. Van de Regionale Uitvoeringsdienst hebben we nog geen begroting 2023 ontvangen.

De kosten voor de Wmo blijven stijgen. Dit komt door de indexering van de loonkosten, maar ook door de nog steeds toenemende vraag naar hulp.
We houden rekening met kapitaallasten van de investeringen die noodzakelijk zijn voor de tijdelijke huisvesting. Omdat we nog in overleg zijn met het Rijk over een vergoeding kunnen we nog niet aangeven hoe hoog deze kosten zijn. We ramen nog geen kosten voor de uitvoering van het nieuwe Actieplan Duurzame Energie. Dit plan is in ontwikkeling en de kosten en de rijksbijdrage zijn nog niet inzichtelijk.

We zijn als werkgever verantwoordelijk voor een arboproof werkplek thuis. Daarnaast willen we de kantoorruimte opnieuw inrichten, zodat er op kantoor meer mogelijkheden ontstaan voor andere vormen van (digitaal) samenwerken. We hebben het budget voor ziekteverzuim geactualiseerd. Dit was voor het laatst gebeurd in 2015. Het budget is gebaseerd op het landelijk gemiddeld percentage van 5,5% van de totale loonsom.

6.1.2 Saldo verloop en inzet reserve afdekking tekorten

Op basis van het meerjarig perspectief van de begroting 2022 hadden we voor het meerjarig perspectief een positief saldo zonder dat een onttrekking uit de reserve afdekking tekorten noodzakelijk was. Op basis van de ontwikkelingen die we nu zien ontstaat voor 2023 wel een tekort. In lijn met de uitgangspunten van Roerdalen in Balans stellen we voor om voor 2023 geen extra besparing in te zetten, maar om het tekort te dekken uit de reserve afdekking tekorten.

***foto** Speeltuin 't Vinkenes*

uitgave juni 2022
Gemeente Roerdalen

tekst
Gemeente Roerdalen

foto's
Anki Riteco - photography
Gemeente Roerdalen

vormgeving
hoenenenvandooren.nl

gemeente roerdalen

bezoekadres Schaapsweg 20, 6077 CG Sint Odiliënberg
postadres Postbus 6099, 6077 ZH Sint Odiliënberg
telefoon 0475 538 888 **e-mail** info@roerdalen.nl
website www.roerdalen.nl